

**«ЕТАП ЛЮСТЕРКА» В ІСТОРІЇ
ДРАМАТУРГІЧНИХ АНТОЛОГІЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ
(2003 Р. – ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС)**

Бондарева О. Є.

ВСТУП

Упродовж майже 25 останніх років в Україні видано чимало драматургічних творів європейських і світових авторів в українських літературних перекладах. При цьому виданню українськомовних антологій сучасної зарубіжної драматургії теж майже 20 років. Цікаво, що організація літературних українських перекладів світової драматургії, зокрема сучасної, та видання антологій/серій таких перекладів відбуваються паралельно і майже синхронізовані у часі, а інколи поява імені драматурга чи його тексту в антології зумовлювала увагу до перекладу та друку інших його творів.

Отже, є всі підстави вести мову про повноцінний етап розвитку українських драматургічних антологій та наближених до них видавничих проєктів, який автор визначає як **Етап люстерка** (2003 р. – теперішній час)¹: позиціонування люстерка у цій назві не є випадковим, воно стає ключовою позицією для розвитку сучасної української драми і сучасного українського театру, адже «всі проєкції драматургічного Іншого дають сучасній українській драмі шанс ідентифікувати себе та свої можливості бути вписаною у широкі контексти (світовий, європейський, контекст східного партнерства тощо, а, можливо, й амбітніші проєкції). Безпосередні компаративні взаємозв'язки дають культурам змогу подивитися на себе як на культурне Інше, що завжди спонукає до смислових та формозмістових прирощень»².

Ні для кого не є секретом, що після здобуття української незалежності українські театри ще тривалий час послуговувалися

---

¹ Бондарева О. Сучасні драматургічні антології у контексті антологізації українських культурних процесів. Стаття 1. Етап пошуку форматів (1979–2014 рр.). *Курбасівські читання. Науковий вісник НЦТМ ім. Л. Курбаса*. Київ, 2021. № 16. С. 76.

² Там само, С. 76.

російськими перекладами світової драматургії або ж несистемно замовляли у приватному порядку українські версії зарубіжних текстів, зроблені знову ж таки здебільшого з російських перекладів. Ситуацію треба було докорінно міняти, й українські видавництва поступово беруться за співпрацю з перекладачами та діячами драматургічно-театрального процесу з метою заповнення майже порожньої ніші актуальних українських літературних перекладів європейської драматургії з мови оригіналів, а не з близьких груп мов.

1. Видавничі проєкти європейської драматургії в українських перекладах: мозаїчність підходів, заявки на видавничі серії, перші успішні драматургічні антології та проєктні кейси

Формально «етап люстерка» веде свій відлік від першої українськомовної драматургічної антології французьких сучасних п'єс «Новітня французька п'єса»³, якою, власне, й було означено новий рівень комунікації української драматургії та українського театру зі світом, а також створено естетичний прецедент для подальшого розвитку сучасних форматів українських драматургічних антологій.

Уже наприкінці ХХ ст. окремі видавництва здійснювали несистемні спроби знайомити сучасного українського читача зі світовими драматургічними доробками і трендами, проте ініціатива таких видань належала не видавцям, а письменникам-перекладачам, які мали особисту співпрацю з конкретними видавництвами. Так, івано-франківське видавництво «Лілея-НВ» видало дві книжки австрійського драматурга Томаса Бернгарда «Старі майстри. Елізабет II»⁴ (1999 р.) та «Іммануїл Кант. Драми про Кляуса Пайманна»⁵ (2002 р.) у перекладах Тимофія Гаврилів. Навіть візуальне оформлення цих видань було заявкою на певну видавничу серію, проте подальшого розгортання серії не відбулося.

Знайомство українських читачів зі світовою драматургією у новітніх українських перекладах активізувалося від початку ХХІ ст. У 2002 р. у межах Програми сприяння видавничій справі

---

³ Новітня французька п'єса / пер. з фр.; упоряд. Н. Мірошніченко. Київ: Юніверс, 2003.

⁴ Бернгард Т. Старі майстри. Елізабет II. Роман. П'єса / пер. з нім. Т. Гаврилів. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1999.

⁵ Бернгард Т. Іммануїл Кант. Драми про Кляуса Пайманна. П'єси / пер. з нім. Т. Гаврилів. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2002.

«Сковорода» Посольства Франції в Україні та Міністерства закордонних справ Франції львівським видавництвом «Кальварія» було видано п'єсу Жана Жене «Покоївки»⁶ у перекладі Юрка Покальчука, яка згодом мала безліч театральних інтерпретацій в Україні. Загалом у межах цієї програми було реалізовано ще кілька потужних видань.

На початку 2000-х рр. Державний центр театального мистецтва ім. Л. Курбаса (пізніше – Національний центр театального мистецтва ім. Л. Курбаса) розпочинає активну співпрацю з європейськими посольствами щодо патронату серії видань антологій сучасної європейської драматургії в українських літературних перекладах. Центр Курбаса виступає з ініціативою створення глобального культурологічного проєкту «Світова модерна драматургія. Діалог театральних культур», ініціативна група активно зустрічається з представниками посольств та видавництв, цілеспрямовано знайомиться з потенційними молодими перекладачами.

Відкритим до співпраці виявилось посольство Франції, й у 2003 р. у видавництві «Юніверс» побачило світ уже згадане унікальне на той час видання «Новітня французька п'єса», упорядковане Надією Мірошниченко. «Юніверс» заявляє про відкриття нової перспективної серії «Світова драматургія», й якби серія таки відбулася в більшому обсязі, напевне, вона б мала успіх, проте тодішні видавництва не були готові до популяризації, промоції та просування подібних видань, а читач вже відвик від того, що добірною українською можуть видаватися сучасні драматургічні тексти.

Під обкладинкою антології «Новітня французька п'єса» було об'єднано п'єси Бернара-Марі Кортеса «Повернення до пустелі» у перекладі Євгенії Кононенко, Елен Сіксу «Портрет дороги» у перекладі Олени Левченко, Матея Вішнека «Пригоди ведмедиків Панда» у перекладі Неди Нежданої, Жаніна Вормса «Комедії-хвилинки» у перекладі Зої Борисюк, Жака Моклера «Репетиція в театрі злочину» у перекладі Неди Нежданої, Сімони Шварц-Бар «Твій красень-капітан» у перекладі Євгенії Єременко. Цьому розмаїттю текстів, жанрів і стилів сучасної французької драматургії передувала аналітична стаття-передмова Олени Левченко і Надії Мірошниченко «Острови зниклого материка», яка засвідчувала, що вибір текстів для антології був не за французьким посольством чи

---

⁶ Жене Ж. Покоївки. П'єса / пер. з фр. Ю. Покальчука. Львів : Кальварія, 2002.

видавництвом, а безпосередньо за її упорядниками: «Ураховуючи, що сучасним українським глядачам і діячам театру французька драматургія останньої чверті ХХ ст. практично не відома, ми прагнемо, по-перше, показати помітні постаті та яскраві авторські стилі, по-друге, відібрати п'єси, які можуть становити інтерес для сучасного українського театру як з естетичного погляду, так і відповідати його постановчим можливостям, що зумовлюють камерність репертуару. Тому до антології не увійшли, наприклад, багатоперсонажні п'єси-епопеї, що йдуть кілька вечорів поспіль. Як не увійшли тексти, вибудовані на суто мовних експериментах, оскільки вони можуть багато втратити під час перекладу»⁷. Авторки передмови також докладно зупинилися на презентації українським читачам постаті і загального драматургічного доробку кожного з представлених в антології авторів, а на береги передмови винесли безліч яскравих цитат про театр і драматургію, що належать цим французьким драматургам або їхнім критикам. Українську ж драматургічну антологію французькою мовою «De Tchernobyl à la Crimée»⁸ французькі читачі та театри побачили лише у 2019 р.

Ще три видання європейських драм в українських перекладах у межах анонсованої серії «Світова драматургія» видавництво «Юніверс» встигло запропонувати читачам у 2003–2005 рр. Тоді було перекладено і видано за підтримки Посольства Франції в Україні та Міністерства закордонних справ Франції п'єси французьких драматургів: Жана-Люка Лагарса «Далека країна»⁹ (2003 р.) у перекладі Дмитра Лазорка та Дмитра Тодорюка і Бернара-Марі Кольтеса «Роберто Зукко»¹⁰ у перекладі Анатолія Перепаді; також за підтримки австрійської інституції «КультурКонтакт» було видано збірку «Оповідки Віденського лісу»¹¹ (2005 р.) австрійського драматурга Одона фон Горвата, до якої увійшли дві п'єси: «Оповідки Віденського лісу» та «Фігаро

---

⁷ Новітня французька п'єса / пер. з фр.; упоряд. Н. Мірошніченко. Київ : Юніверс, 2003. С. 8.

⁸ De Tchernobyl à la Crimée [Texte imprimé] : panorama des écritures théâtrales contemporaines d'Ukraine, 2019 / sous la direction de Dominique Dolmieu et Neda Nedjana. Paris : Éditions l'Espace d'un instant, 2019.

⁹ Лагарс Ж.-Л. Далека країна. П'єса / пер. з фр. Д. Лазорка та Д. Тодорюка. Київ : Юніверс, 2003.

¹⁰ Кольтес Б.-М. Роберто Зукко. П'єса / пер. з фр. А. Перепаді. Київ : Юніверс, 2003.

¹¹ Горват О.ф. Оповідки Віденського лісу; Фігаро розлучається / пер. з нім. та передм. І. Мегели. Київ : Юніверс, 2005.

розлучається». Переклад з німецької, передмову та примітки до цього видання зробив Іван Мегела. Далі, на превеликий жаль, серія не продовжувалася.

У 2002 р. за сприяння Гете-інституту розпочався кількостатпний видавничо-театральний проєкт «Сучасна німецькомовна драматургія», до організації публічних читань якого долучився Національний академічний театр російської драми імені Лесі Українки. Ідеологом проєкту та упорядником збірок п'єс за його читаннями виступив Борис Куріцин, надмірно лояльний до російської мови та культури у питаннях розвитку українського театру. Як закономірний результат – збірки німецькомовної драматургії видавалися частково в українських, а частково – у російських перекладах (з очевидною орієнтацією на російськомовні театри в Україні, насамперед – на театр Лесі Українки), видані книжки нерідко не доходили до бібліотек і більшості тодішніх театрів. Проте проєкт мав значний розголос у Києві та його театральному середовищі, і за його результатами видавництвом «Логос» були видані три збірки п'єс – своєрідні драматургічні антології: «Сучасна німецькомовна драматургія»¹² (2003 р.) (увійшли твори Роланда Шіммельпфеннінга «Push Up», Дірка Доброва «Леголяндія», Маріуса фон Масенбурга «Позначений вогнем», Деа Лоер «Кларині зв'язки», Олівера Буковскі «Гості», Верненра Фрітша «Коса»); «Сучасна німецькомовна драматургія 2»¹³ (2003 р.) (надруковані драми Петера Турріні «Кохання на Мадагаскарі», Хельмута Крауссера «Зепинка. Примари», Ролланда Шіммельпфеннінга «Арабська ніч», Ігоря Бадуерзіма «NORWAY. TODAY», Маріуса Фін Майенбурга «Паразити», Лутца Гюбнера «Переможець і переможений», Лукаса Берфуса «Сексуальні неврози наших батьків»); «Сучасна німецькомовна драматургія 3»¹⁴ (2004 р.) (представлені п'єси Ані Хіллінг «Зорі», Гендла Клауса «Дикуни, або Людина зі смутними очима», Фріца Катера «Час кохати, час вмирати», «Вінета, або водоманія», Хельмута Крауссера «Влостеліни (Четвер)», Констанції

---

¹² Сучасна німецькомовна драматургія / пер. з нім., упоряд. Б. Куріцин. Київ : Німецький культурний центр «Гете-інститут у Києві» ; Національний академічний театр російської драми ім. Лесі Українки ; Логос, 2003.

¹³ Ibid.

¹⁴ Сучасна німецькомовна драматургія 3 / пер. з нім., упоряд. Б. Куріцин. Київ : Німецький культурний центр «Гете-інститут у Києві» ; Національний академічний театр російської драми ім. Лесі Українки ; Логос, 2004.

Деннінг «Ecstasy rave, або Віват, старі!»). Усі авторські права на видрукувані твори лишилися за Гете-інститутом.

Післямовою до першої з названих збірок було констатовано презентацію постлітературної драми, а у післямові до сценічних читань 2004 р. представлено матеріали публічної дискусії – «круглого столу», до якої долучилися експерти з Національного університету театру, кіно і телебачення ім. І.К. Карпенка-Карого, Центру Курбаса, Інституту проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. Підбиваючи підсумки трирічного розгортання проєкту, Борис Курцін зазначив: «...якщо першу збірку було складено з досить жорстких, іноді шокуючих драматургічних творів, то наступного року ми вже відкривали навколишній нас світ очима німецьких драматургів і відчували за різними географічними та політичними кордонами у різних людей майже одні й ті самі проблеми: самотність, біль розчарувань, прагнення бути почутим. Представлені цього року драматургічні твори, на мій погляд, просто написані про нас, вони, здається, навіть не німецькі, а російські, українські. Вони намагаються зазирнути в потаємні глибини людської душі»¹⁵.

У 2004 р. за сприяння відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні у видавництві «Факт» було видано п'єсу американського драматурга Торнтон Вайдлера «... шкірою наших зубів» у перекладі Василя Мицька та Юлії-Анни Франко. Вигравши стипендію Фулбрайта, Юлія-Анна Франко у 2003 р. приїхала до Львова і, прагнучи поставити зі студентами одну із п'єс Тортона Вайдлера, почала шукати українські переклади цього митця. Навіть якщо їй траплялися варіанти вайдлерівських текстів українською, митець бачила, що вони зроблені не з англійської, а з російськомовних перекладів: це ж стосувалося американської драматургії загалом, через що втрачалося багато смислів оригінальних творів, а текстові версії були «поверховими та далекими від оригіналу»¹⁶. Тоді американська гостя разом із колегою Василем Мицьком та львівськими студентами взялася здійснити сучасний релевантний переклад п'єси Вайдлера «...шкірою наших зубів». Більше того, вона вирішила зібрати команду акторів-волонтерів, аби остаточно

---

¹⁵ Сучасна німецькомовна драматургія 3 / пер. з нім., упоряд. Б. Курцін. Київ : Німецький культурний центр «Гете-інститут у Києві» ; Національний академічний театр російської драми ім. Лесі Українки ; Логос, 2004. С. 208–209.

¹⁶ Вайдлер Т. ... шкірою наших зубів / пер. та упоряд. В. Мицько, Ю.-А. Франко. Київ : Факт, 2004. С. 4.

приспосувати текст перекладу до правильного звучання у театрі (у Сполучених Штатах Америки це називається традиційним шляхом вдосконалення драматургічного тексту «work-shopping»). Їй допомагали актори-львів'яни: Лідія Данильчук, В'ячеслав Жуков, Ігор Задніпрняний, Тетяна Каспрук, Олена Кирилова, Петро Никитюк, Юрій Мисак, Олег Стефан, Оксана Цимбал, а керівники Театру у кошику, Першого українського театру для дітей та юнацтва, Молодіжного театру імені Леся Курбаса і Театру «Воскресіння» допомогли організувати таку співтворчість, фіналом якої стало видання українського літературного перекладу «...шкірою наших зубів» окремою книгою.

У 2005 р. за сприяння Австрійського форуму культури Українсько-австрійського центру співробітництва з питань науки, освіти та культури у львівському видавництві «ВНТЛ-Класика» побачила світ збірка австрійської драматургині Інгеборг Бахман «Радіоп'єси»¹⁷, до якої увійшли п'єси «Сни на продаж», «Цикади», «Добрий Бог Мангеттену», перекладені з німецької Ларисою Цибенко.

У 2006 р. драматургічна антологія «Новітня сербська п'єса» стала результатом співпраці сербського професора Деяна Айдачича, який виступив упорядником і написав розлогу передмову, та Державного центру театрального мистецтва імені Леся Курбаса, який взявся за оформлення, видання та промоцію книги. Кошти для видання були виділені Міністерством культури Республіки Сербія. До антології увійшли п'єси Любомира Сімовича «Мандрівний театр Шопаловича» у перекладі Івана Лучука, Александра Поповича «Кар'єра Бори Шнайдера» у перекладі Марії Василичин та Маріани Климець, Душана Ковалевича «Професіонал» у перекладі Марії Василичин та Алли Татаренко, Мілени Маркович «Бог на нас зглянувся. Колія» у перекладі Алли Татаренко, Біляни Сріблянович «Америка. Друга частина» у перекладі Олени Ткаченко, Небойши Ромчевича «Провина» у перекладі Зоряни Гук. Надія Мірошниченко написала до цього видання післямову, зазначивши, що, «на відміну від попередньої французької версії проєкту, де для діалогу ми використовували окремі цитати з французької критики та висловлювання самих авторів, у цій маємо цілісний огляд сербського критика й упорядника Деяна Айдачича»¹⁸, і що

---

¹⁷ Бахман І. Радіоп'єси / пер. з нім. Л. Цибенко. Львів : ВНТЛ-Класика, 2005.

¹⁸ Новітня сербська п'єса / пер. з серб., уклад. Д. Айдачич. Київ : ДЦТМ ім. Леся Курбаса, 200. С. 485.

паралельно спільними зусиллями з сербськими партнерами підготовлено симетричний проєкт – видання українських п'єс сербською мовою, завдяки чому міжкультурний драматургічно-театральний діалог обіцяє бути більш плідним. Щоправда, у Сербії ця «симетрична» антологія «Савремена украјинска драма»¹⁹ вийшла аж у 2016 р., тобто очікування потенційного міжкультурного діалогу розтягнулося майже на 10 років. Зауважимо, що саме зараз український діалог із антологією «Новітня сербська п'єса» може набути нової актуальності, адже більшість її драматургічних текстів присвячена подіям останньої війни на Балканах.

З огляду на редакційну політику окремих українських видавництв «етап люстерка» у розвитку українських драматургічних антологій постійно провокував дуже цікаві відкриття, виявляючи симпатії та естетичні орієнтири як конкретних видавців, так і українських перекладачів, з якими вони співпрацюють.

Зокрема, «Пульсари» та видавництво журналу «Райдуга» видали п'єси бельгійського драматурга Моріса Метерлінка у перекладах Дмитра Чистяка («П'єси»²⁰, 2007 р., та «Рання драматургія»²¹, 2015 р. відповідно); видавництво «Фоліо» у 2008 р. – «Комедії»²² Карла Гольдоні у перекладах Ірини Стешенко (4 найвідоміші п'єси «Слуга двом панам», «Господиня заїзду», «Колотнеча в Кйоджі», «Кумедна пригода»), а в 2010 р. – збірку відомої французької письменниці Маргеріт Дюрас «Хіросіма, любов моя»²³ у перекладі Юлії Аніпер; житомирське видавництво «Полісся» видало «Три епічні драми»²⁴ Бертольта Брехта у перекладах Миколи Ліпісівіцького, Світлани Соколовської, Валерія Прищепи («Тригрошова опера», «Матінка Кураж та її діти», «Життя Галілея»).

Світову драматургічну класику окремими книжками, які складаються у своєрідну драматургічну антологію/серію, запропонувало київське видавництво «Темпора» (польський драматург Станіслав-

---

¹⁹ Савремена украјинска драма / антологіју приредиле Људмила Поповић и Надија Миросниченко. 1 изд. Нови Сад : Руске слово, 2016.

²⁰ Метерлінк М. П'єси / пер. з фр. Д. Чистяка. Київ : Пульсари, 2007.

²¹ Метерлінк М. Рання драматургія / пер. з фр. Д. Чистяка. Київ : Видавництво журналу «Райдуга», 2015.

²² Гольдоні К. Комедії / пер. з італ. І. Стешенко. Харків : Фоліо, 2008.

²³ Дюрас М. Хіросіма, любов моя: Сценарій і діалоги / пер. з фр. Ю. Аніпер. Харків : Фоліо, 2010.

²⁴ Брехт Б. Три епічні драми / пер. з нім. М. Ліпісівіцького, С. Соколовської, В. Прищепи ; укл. та авт. передмови О. Чирков. Житомир : Полісся, 2010.

Ігнаци Віткевич «Вінт чи Бридж»²⁵, 6 п'єс, 2013 р., перекладач: Місько Барбара, переклад здійснено за підтримки Польського Інституту в Києві; сербський драматург Небойша Ромчевич «А зараз мало бути найважливіше»²⁶, 6 п'єс, 2014 р., перекладачі: Алла Татаренко та Зоряна Гук, видання здійснено за підтримки Міністерства культури Республіка Сербія; польський драматург Януш Гловацький «Найвищі будинки, найглибші могили»²⁷, 4 п'єси, 2014 р., перекладач: Олександр Ірванець, переклад здійснено за підтримки Польського Інституту в Києві; британський драматург Гарольд Пінтер «Це єдине, що дійсно трапилося»²⁸, 7 п'єс, 2015 р., перекладач: Іван Кричфалушій).

У 2013 р. сумське видавництво «Університетська книга» видало єдину відому п'єсу ірландського митця Джеймса Джойса «Вигнанці»²⁹ у перекладі Максима Климентьєва.

У контексті українськомовних видань європейської драматургії від 2003 р., як поодиноких, так і цілих серій, а також у контексті польської антології «Сповідь після зламу»³⁰, до якої включено тексти Тадеуша Слободзянека, Романа Павловського, Павела Демірського, Міхала Задари, Малгожати Сікорської-Міщу, Анджея Стасюка, Дороти Масловської в українських перекладах, хочеться звернути особливу увагу на те, як наші європейські сусіди активно просувають свою культуру в світі саме через драматургію та театр:

«Польська драматургія традиційно – одна з тих, які представлені найкраще на українській сцені. Це ж стосується і п'єс, надрукованих в українському перекладі. Культурні інституції Польщі активно інвестують у просування своєї драматургії за кордоном, а тим більше у культурному просторі своїх найближчих сусідів. Одним із таких проєктів, який було уможливлено завдяки підтримці Польського інституту в Києві, стала драматургічна збірка

---

²⁵ Віткевич С.-І. Вінт чи бридж – this is the question / пер. з пол. М. Барбари. Київ : Темпора, 2013.

²⁶ Ромчевич Н. А зараз мало бути найважливіше / пер. з серб. А. Татаренко та З. Гук. Київ : Темпора, 2014.

²⁷ Гловацький Я. Найвищі будинки, найглибші могили / пер. з пол. О. Ірванця. Київ : Темпора, 2014.

²⁸ Пінтер Г. Це єдине, що дійсно трапилося / пер. з англ. І. Кричфалушія. Київ : Темпора, 2015.

²⁹ Джойс Дж. *Вигнанці*: п'єса в трьох актах / пер. з англ. М. Климентьєва. Суми : Університетська книга, 2013.

³⁰ Сповідь після зламу: антологія сучасної польської драматургії / пер. з пол. ; упоряд. Р. Павловський. Київ : Темпора, 2014. 352 с.

«Сповідь після зламу», що вийшла у 2013 р. у видавництві «Темпора». Це сім п'єс від сучасних польських авторів, які порушують різноманітну проблематику: від теми Голокосту і, відповідно, переосмислення історичних травм до рефлексій та проживання сьогодення, в якому герої п'єс почуваються доволі невпевнено»³¹. Відзначаючи, що з цієї антології в Україні не було поставлено жодної п'єси, Лариса Андрієвська оцінює українські переклади її текстів: «Один – нехлюйний, один – припізнівся, адже вистава вже кілька років ішла в театрі. Ще з одним не склалося – постановка вийшла в іншому перекладі»³². Також у неї викликає подив стратегія видавництва щодо просування свого продукту на ринок: «Книжку було неможливо купити ні в книгарнях, ні на ярмарках, жодного промо. Чому видавництва роблять, аби видати й забути, – для мене загадка»³³.

Майже синхронно сучасна українська драматургія у польських перекладах була презентована польським читачам двома антологіями: «Nowy dramaturgia ukraińska, tom 1. W oczekiwaniu na Majdan»³⁴ (2015 р.) та «Współczesna dramaturgia ukraińska. Od A do JA»³⁵ (2018 р.).

У постмайданній Україні чимало видавництв переглянули власну політику книгодрукування та книгорозповсюдження, а створення незалежних культурних інституцій в Україні для багатьох культурних проєктів відкрило абсолютно нові можливості. Після межі 2013–2014 рр. в активі кількох українських видавництв також наявні як окремі драматургічні книжки, так і драматургічні антології.

Так, видавництво «Discursus» у 2014 р. за фінансової підтримки Фундації «Будучність» та Фонду імені Дмитра Бицика (Торонто, Канада) видало книжку канадського драматурга українського

---

³¹ Тужина В. Театр у книжці. Яку драматургію друкують в Україні. URL: <https://chytomo.com/perekladna-ta-ukrainska-drama-refleksii-vydavnytstv-ta-teatralni-vtillennia/>.

³² Ярушевська А. Лариса Андрієвська: «В ідеальному проєкті суть – у назві, а цілі й результати – у першому абзаці». URL: <https://theatre.love/ru/blog/larisa-andr-vska-v-dealnomu-pro-kt-sut-u-nazv-a-c-l-y-rezultati-v-pershomu-abzac/>.

³³ Ibid.

³⁴ Nowy dramaturgia ukraińska, tom 1. W oczekiwaniu na Majdan. Warszawa: Katedra Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej, Wydział Lingwistyki Stosowanej UW, 2015.

³⁵ Współczesna dramaturgia ukraińska. Od A do JA. Przekład: Anna Korzeniowska-Bihun. Warszawa: Agencja Dramatu i Teatru ADiT, 2018.

походження Моріса Панича «7 історій та інші п'єси»³⁶ у перекладах Івана Кричфалушія, а у 2015 р. – п'єси британського класика драми Тома Стоппарда «Розенкранц і Гільденстерн мертві» та «Після Магітта» у збірці «Розенкранц і Гільденстерн мертві: дві п'єси»³⁷, перекладачем також виступив Іван Кричфалушій. До речі, є ще один блискучий український переклад п'єси Тома Стоппарда «Розенкранц і Гільденстерн мертві»³⁸, зроблений Максимом Стріхою ще на початку 2000-х і надрукований у журналі «Всесвіт» у 2003 р.

У 2014 р. івано-франківське видавництво «Мантукора» випустило збірку п'єс «Провінційне пекло»³⁹ сучасного грузинського драматурга Рагулі Власідзе у перекладах Оксани Когут та Миколи Мірошниченка.

У 2014 р. українська тюркологиня Ірина Прушковська, завершуючи власну наукову розвідку, переклала 24 тексти/скорочені тексти сучасної турецької драматургії, упорядкувала та видала їх в антології «Сучасна турецька драма»⁴⁰, підкресливши, що пропонує читачам драматургічні твори від 1980-х рр. до сьогодення. Антологія презентувала не лише поважний шерег сучасних турецьких драматургів (Неджаті Джумали, Реджеп Білгінер, Тургут Озакман, Гюнгор Дільмен, Улькер Кьоксал, Туран Офлазоглу, Ніхат Ас'яслі, Октай Араїджи, Дінчер Сюмер, Тунджер Джюдженоглу, Ерман Джанатан, Мемет Байдур, Улькю Айваз, Джіва Джанова, Мурахтан Мунган, Бехіч Ак, Галюк Ишик, Тугай Нар, Озен Юла, Хасан Ерек, Зейнет Качар, Шулє Гюрбюз, Айше Байрамоглу), але й розмаїття жанрів, стилів та концептуальних полів сучасної турецької драматургії.

У 2016 р. вийшло кілька цікавих книжок – перекладів європейської драматургії: видавництво «Laugus» видало «П'єси. Дві штуки»⁴¹ польського драматурга Януша Гловацького у перекладах

---

³⁶ Панич М. 7 історій та інші п'єси / пер. з англ. І. Кричфалушія. Брустрів : Дискурсус, 2014.

³⁷ Стоппард Т. Розенкранц і Гільденстерн мертві (дві п'єси) / пер. з англ. І. Кричфалушія. Київ : Дискурсус, 2015.

³⁸ Стоппард Т. Розенкранц і Гільденстерн мертві / пер. з англ. і післясл. М. Стріхи. *Всесвіт*. 2003. № 1/2. С. 92–142.

³⁹ Власідзе Р. Провінційне пекло. П'єси / пер. з груз. О. Когут, М. Мірошниченка. Івано-Франківськ : Мантукора, 2014.

⁴⁰ Прушковська І. Сучасна турецька драма: антологія / пер. з тур. І. Прушковської ; передм. Л. Грицик. Київ : Український письменник, 2014. 748 с.

⁴¹ Гловацький Я. П'єси. Дві штуки / пер. з пол. О. Ірванця. Київ : Лаурус, 2016.

Олександра Ірванця; у видавництві «Фоліо» у перекладах Люцини Хворост за підтримки Інституту книжки в Кракові видано збірку п'єс польського режисера і драматурга Кшиштофа Зануссі «Страта двійника»⁴²; видавництво «Всесвіт» надрукувало збірку п'єс швейцарської франкомовної письменниці Сильвіан Дюпої «Падіння друге»⁴³ у перекладах Івана Рябчія та Дмитра Чистяка.

У 2017 р. видавництво «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» презентувало збірку «Розбитий глек»⁴⁴ класика німецької драматургії Гайнріха фон Кляйста у перекладі Юрія Андруховича, а видавництво «Пульсари» знайомить читачів зі збіркою іспанського класика Федеріко Гарсія Лорка «Чотири короткі п'єси»⁴⁵ у перекладі Дмитра Дроздовського.

Видавництво «Знання» у 2018 р. друкує збірку п'єс німецького письменника Гергарта Гауптмана «Затоплений дзвін. Візник Геншель. Перед сходом сонця»⁴⁶ у перекладах Миколи Голубця та Бориса Грінченка, а у 2020 р. – збірку п'єс норвезького драматурга Генріка Ібсена – «Ляльковий дім. Дика качка»⁴⁷ у перекладах Вероніки Гладкої, Катерини Корякіної.

У 2019 р. видавництвом «Дух і Літера» пропонується великий книжковий проєкт «Антологія театру»⁴⁸ французького драматурга румунського походження Ежена Йонеско у перекладах Марії Абрамової; видавництвом «Центр навчальної літератури» – п'єса Бертольта Брехта «Життя Галілея»⁴⁹ у перекладі Василя Стуса; видавництвом «Фоліо» – два драматургічні видання: збірка «Саломея»⁵⁰, куди увійшли 9 п'єс англійця Оскара Вайлда у

---

⁴² Зануссі К. Страта двійника: п'єси / пер. з пол. Л. Хворост. Харків : Фоліо, 2016.

⁴³ Дюпої С. «Падіння друге»: вибрана драматургія / пер. з фр. І. Рябчія та Д. Чистяка. Київ : Всесвіт, 2016.

⁴⁴ Кляйст Г.ф. Розбитий глек. П'єси / пер. з нім. Ю. Андруховича. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017.

⁴⁵ Лорка Ф.Г. Чотири короткі п'єси / пер. з ісп. Д. Дроздовського. Київ : Пульсари, 2017.

⁴⁶ Гауптман Г. Затоплений дзвін; Візник Геншель; Перед сходом сонця / пер. з нім. М. Голубця, Б. Грінченка. Київ : Знання, 2018.

⁴⁷ Ібсен Г. Ляльковий дім; Дика качка: п'єси / пер. з норв. В. Гладкої, К. Корякіної. Київ : Знання, 2020.

⁴⁸ Йонеско Е. Антологія театру / пер. з англ. М. Абрамової. Київ : Дух і Літера, 2019.

⁴⁹ Брехт Б. Життя Галілея / пер. з нім. В. Стуса. Київ : Центр навчальної літератури, 2019.

⁵⁰ Вайлд О. Саломея: п'єси / пер. з англ. Р. Доценка, Є. Тарнавського. Харків : Фоліо, 2019.

перекладах Євгена Тарнавського та Ростислава Доценка, та збірка «П'єси»⁵¹ французького письменника Альбера Камю, що включала 4 драматургічні тексти у перекладах Петра Тарашука, Олега Жупанського та Оксани Соловей.

У 2020–2021 рр. «Фоліо» продовжує активне видання драматургічних творів, запропонувавши окремими книжками чотири п'єси Генріка Ібсена: «Пер Гінт»⁵² у перекладі Ірини Стешенко та Миколи Голубця, «Ворог народу» у перекладі Вероніки Гладкої та Катерини Карякіної, «Росмергольм»⁵³ у перекладі Йосипа Зорянчука, «Ляльковий будиночок»⁵⁴ у перекладі Вероніки Гладкої та Катерини Карякіної. Усі ці переклади було зроблено з англomовних видань Ібсена.

Зрештою у 2021 р. Видавництвом Жупанського за підтримки французького Національного центру книги видано драматургічний твір «Диявол і Господь Бог»⁵⁵ французького філософа і письменника Жана-Поля Сартра у перекладі Олега Жупанського; «Book Chef» видає «Пігмаліона»⁵⁶ Бернарда Шоу у перекладі Тетяни Некряч та Наталії Ференс; «Видавництво 21» – «Три п'єси з екзилу»⁵⁷ Бертольта Брехта у перекладі Миколи Ліпісівського, а видавництво «Комора» за підтримки Посольства Чеської Республіки в Києві та Чеського центру в Києві – п'єсу Карела Чапека «Р.У.Р. Росумові універсальні роботи»⁵⁸ у перекладі Олени Вашенко.

Насправді цікаво розглянути окремі видання світової драматургії в українських літературних перекладах як стихійну міжвидавничу «колекцію», проте така оптика виходить за межі дослідження, власне, драматургічних антологій. Тут можна лише наголосити, що така стихійна «колекція» таки мала місце бути й, очевидно,

---

⁵¹ Камю А. П'єси / пер. з фр. П. Тарашука, О. Жупанського, О. Соловей. Харків : Фоліо, 2019.

⁵² Ібсен Г. Пер Гінт / пер. з англ. І. Стешенко, М. Голубця. Харків : Фоліо, 2020.

⁵³ Ібсен Г. Росмергольм / пер. з англ. Й. Зорянчука. Харків : Фоліо, 2021.

⁵⁴ Ібсен Г. Ляльковий будиночок / пер. з англ. В. Гладкої, К. Карякіної. Харків : Фоліо, 2021.

⁵⁵ Сартр Ж.-П. Диявол і Господь Бог: п'єса / пер. з фр. О. Жупанського. Київ : Видавництво Жупанського, 2021.

⁵⁶ Шоу Б. Пігмаліон / пер. з англ. Т. Некряч і Н. Ференс. Київ : Book Chef, 2021.

⁵⁷ Брехт Б. Три п'єси з екзилу / пер. з нім. М. Ліпісівського. Чернівці : Видавництво 21, 2021.

⁵⁸ Чапек К. «Р.У.Р.» («Росумові універсальні роботи»): колективна драма з елементами колекції на три дії / пер. з чес. О. Вашенко. Київ : Комора, 2021.

вплинула на ті колекційні формати, які є на книжковому ринку сучасної України.

До того ж зауважимо, що нерідко драматургічні книжки європейської класики ставали сегментами інших серій і колекцій: так, показово, що, наприклад, «Фоліо» видавало їх у серії «Зарубіжні авторські зібрання», Видавництво Жупанського – у серії «Лауреати Нобелівської премії», видавництво «Знання» – у серії «Голоси Європи», «Book Chef» – у «Шкільній серії».

У заснованій у 2017 р. серії «ЛітТЕАТР XXI» луцького видавництва «Твердиня» за фінансової підтримки посольства Республіки Македонія (Республіки Північна Македонія) у перекладах Анни Багряної видано збірки п'єс трьох македонських драматургів: Трайче Кацарова «Цурки-палки»⁵⁹ (2017 р.), Владимира Костова «Весілля Мари»⁶⁰ (2017 р.), Сашка Насева «Вибрані драми»⁶¹ (2019 р.), а також збірку п'єс Анни Багряної «Над часом»⁶² (2000 р.).

Досвід окремих видавництв у перекладанні та друці розрізних несерійних книжок або мінісерій сучасної драматургії, переважно європейської модерної/постмодерної драматургічної класики, поза сумнівом, був цінним для оформлення певного пулу літературних перекладачів та накопичення цікавого фактичного матеріалу, що цілком корелює з принципами укладання драматургічних антологій в Україні до 2014 р. включно і також знаменує собою етап пошуку форматів. У разі з перекладеними драматургічними творами цей період поширився майже на все десятиліття 2010-х рр. За цей час у царині українського літературного перекладу драматургічних текстів закріпилися імена активних учасників, промоутерів, менеджерів та безпосередніх авторів сучасного літературно-культурного процесу (Лариса Андрієвська, Юрій Андрухович, Анна Багряна, Місько Барбара, Сергій Борщевський, Тимофій Гаврилів, Катерина Демчук, Олександр Ірванець, Оксана Когут, Дмитро Лазорко, Іван Лучук, Іван Мегела, Неда Неждана, Тетяна Некряч, Анатоль Перепадя, Іван Рябчій, Люцина Хворост, Дмитро Чистяк та інші). Стало зрозуміло, які саме драматургічні твори цікавлять українські театри та видавництва, а також і читача, бо динаміка

---

⁵⁹ Кацаров Т. Цурки-палки: п'єси / пер. з макед. А. Багряної. Луцьк : Твердиня, 2017.

⁶⁰ Костов В. Весілля Мари: вибр. драм. твори / пер. з макед. А. Багряної. Луцьк : Твердиня, 2017.

⁶¹ Насев С. Вибрані драми / пер. з макед. А. Багряної. Луцьк : Твердиня, 2019.

⁶² Багряна А. Над часом: п'єси для дітей. Луцьк : Твердиня, 2020.

просування різних драматургічних видань у 2000–2019 рр. кардинально різнилася: одні миттєво розходилися, інші можна придбати й дотепер у форматах розпродажів, особливо ті, де переклад не був дуже якісним, легким та захопливим для читання.

2. Кейс відкритої драматургічної серії (відкритої антології) «Колекція театральна» Видавництва Анетти Антоненко

Від 2015 р. взірцеві приклади системної роботи на книжковому ринку щодо залучення українських читачів до читання світової сучасної драматургії та драматургічної класики подає Видавництво Анетти Антоненко, втілюючи та розвиваючи драматургічну серію «Колекція театральна». Спочатку це був суто нішевий проєкт, оскільки до 2015 р. жодне українське видавництво не наважилося системно друкувати перекладену світову драматургію, тож справедливим можемо вважати твердження, що «“Колекція театральна” постала із голоду. Голоду на якісні тексти. Такі, які будуть читати, такі, які зберуть аншлаги в театральних залах»⁶³. Почин виявився за Видавництвом Анетти Антоненко («проєктне видавництво», як говорить про нього проєктна менеджерка та перекладачка Лариса Андрієвська, наголошуючи, що вони довго вивчають новий продукт, перш ніж вийти з ним на ринок⁶⁴), яке вийшло на книжковий ринок із регулярною відкритою серією «Колекція театральна» і розвиває цей проєкт далі.

Серія стартувала як відкрита суто книжкова антологія, що складається з перекладених текстів світової драми. Анетта Антоненко розповіла, що сама ідея серії доволі давня – вона народжена «у розмовах з перекладачами, театральними режисерами та критиками. Її потужним «моторчиком» став Іван Рябчій, письменник, журналіст і перекладач із французької мови. Саме він розбуркав мене (він це вміє!) і переконав ризикнути. Так на світ з’явилися перші книжки»⁶⁵.

Тут важливо наголосити, що у 2015 р. в антологічних презентаціях драматургії в Україні також розпочинається етап

---

⁶³ Серія «Колекція театральна». URL: <https://cultura.city/news/seria-kolekcia-teatralna>.

⁶⁴ Ярушевська А. Лариса Андрієвська: «В ідеальному проєкті суть – у назві, а цілі й результати – у першому абзаці». URL: <https://theatre.love/ru/blog/larisa-andr-vska-v-dealnomu-pro-kt-sut-u-nazv-a-c-l-y-rezultati-v-pershomu-abzac/>.

⁶⁵ Антоненко А. Про серію «Колекція театральна». URL: <https://anetta-publishers.com/news/307>.

колекцій⁶⁶. Це принципово з огляду на те, що творці українських драматургічних колекцій від Національного центру театрального мистецтва імені Леся Курбаса і «Колекції театральної» від Видавництва Анетти Антоненко – це жодним чином не пов'язані між собою митці, менеджери та видавництва, проте в обох ситуаціях оформлюється і реалізується концепт драматургічної колекції. Очевидно, що у постмайданній Україні настає час для предметніших розмов про цілісність національних культурних процесів, їх кореляцію з європейськими та світовими контекстами, про ідентичність/ідентичності та роль культури загалом і драматургії зокрема в осмисленні та формуванні цього смислового поля. Ці проєкти можна вважати дуже важливою і перспективною працею не лише для розширення уявлення українських читачів про світовий драматургічний процес і тенденції, які його формують у тій чи іншій культурі, але також і для ідентифікації здобутків сучасної української драматургії з огляду на світовий драматургічний контекст ХХ–ХХІ ст.

Динаміка розвитку «Колекції театральної» демонструє, що книговидання сучасної драматургії в Україні нарешті набирає потужних обертів та правдивої зацікавленості у різних стейкхолдерів, що ми можемо побачити у щорічній статистиці:

2015 р. – 1 видання («Божество різанини»⁶⁷ французьки Ясміни Рези);

2016 р. – 1 видання («Емігранти. Пішки. Портрет»⁶⁸ польського абсурдиста Славоміра Мрожека);

2017 р. – 5 видань («Том на фермі»⁶⁹ канадійця Мішеля Марка Бушара, «Аероплани» Карлоса Горостіси, «Мілева Айнштайн»⁷⁰

---

⁶⁶ Бондарева О. Сучасні драматургічні антології у контексті антологізації українських культурних процесів. Стаття 1. Етап пошуку форматів (1979–2014 рр.). *Курбасівські читання. Науковий вісник НЦТМ ім. Л. Курбаса*. Київ, 2021. № 16. С. 73–74.

⁶⁷ Реза Я. Божество різанини. П'єса / пер. з фр. І. Рябчія. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2015.

⁶⁸ Мрожек С. Емігранти. Пішки. Портрет. П'єси / пер. з пол. С. Борщевського, О. Катаєвої. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2016.

⁶⁹ Бушар М.М. Том на фермі. П'єса / пер. з фр. Р. Немцева. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2017.

⁷⁰ Огненович В. Мілева Айнштайн. П'єса / пер. з серб. А. Татаренко. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2017.

сербки Віди Огнєнович, «Країна Медея»⁷¹ шведки Сари Стрідсберг, «Пожежі»⁷² канадійця Важді Муавада);

2018 р. – 2 видання («Свято заліза»⁷³ аргентинця Роберто Арльта та «П'ятидесятниця»⁷⁴ канадійця Девіда Едгара) + 1 видання поза параметрами колекції («Саломея»⁷⁵ британського класика Оскара Вайлда);

2019 р. – 3 видання («Христина, дівчина-король»⁷⁶ канадійця Мішеля Марка Бушара, «Між двома картотеками»⁷⁷ поляка Тадеуша Ружеви́ча, «Зрада Айнштайна»⁷⁸ франко-бельгійця Еріка-Еммануеля Шмітта) + 1 видання поза параметрами колекції («Три сестри»⁷⁹ російського класика українського походження Антона Чехова);

2020–2021 рр. – великий грантовий проєкт «#особливі прикмети» (загалом 10 книжок), зокрема:

2020 р. – 5 видань («Люба моя Лісistrато»⁸⁰ кіпрського драматурга Адоніса Георгіу, «Тектоніка почуттів»⁸¹ франко-бельгійця Еріка-Еммануеля Шмітта, «Книжконюх. Дарвін»⁸² бельгійця Тьєррі Дебру, «Диво в чорному будинку»⁸³ чеського драматурга Мілана

---

⁷¹ Стрідсберг С. Країна Медея. П'єса / пер. зі швед. С. Волковецької. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2017.

⁷² Муавад В. Пожежі. П'єса / пер. з фр. Р. Немцева. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2018.

⁷³ Арльт Р. Свято заліза. П'єса на три дії / пер. з ісп. С. Борщевського. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2018.

⁷⁴ Едгар Д. П'ятидесятниця. П'єси / пер. з англ. О. Замойської. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2018.

⁷⁵ Вайлд О. Саломея. П'єса / пер. з англ. К. Міхаліціної. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2018.

⁷⁶ Бушар М.М. Христина, дівчина-король. П'єса / пер. з фр. Р. Немцева. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2019.

⁷⁷ Ружеви́ч Т. Між двома картотеками. Вибрані драми / пер. з пол. Л. Андрієвської. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2017.

⁷⁸ Шмітт Е.-Е. Зрада Айнштайна. П'єси / пер. з фр. І. Рябчія. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2016.

⁷⁹ Чехов А. Три сестри. П'єси / пер. з рос. С. Андрющенко. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2019.

⁸⁰ Георгіу А. Люба моя Лісistrато. Драми / пер. з грец. А. Савенка. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2020.

⁸¹ Шмітт Е.-Е. Тектоніка почуттів. П'єси / пер. з фр. І. Рябчія. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2020.

⁸² Дебру Т. Книжконюх. Дарвін. П'єси / пер. з фр. І. Рябчія. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2020.

⁸³ Угде М. Диво в чорному будинку. Комедія на дві дії / пер. з чеськ. Л. Кіцили. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2020.

Угде, «Звільніть золоте лоша»⁸⁴ литовської драматургині Лаури Сінтії Черняускайте);

2021 р. – 5 видань («Судді уночі»⁸⁵ іспанця Антоніо Буеро Вальєхо, «Івона, принцеса бургундського. Шлюб. Оперета»⁸⁶ поляка Вітольда Гомбровича, «Печера філософів»⁸⁷ поляка Збігнева Герберта, «Королева краси з Лінана. Людина-подушка. Усікновення руки в Спокані»⁸⁸ ірландсько-американського драматурга Мартіна МакДона, «Боснійські драми»⁸⁹ хорвата Слободана Шнайдера);

2021 р. – 1 видання серії «Колекція театральна» («Огнище»⁹⁰ канадійця Давіда Пакета); 2 видання нового проєкту «Колекція театральна. Книжка зі сцени» («Подія у місті Гога»⁹¹ словенця Славка Грума та «Погані дороги»⁹² українки Наталки Ворожбит).

«Книжки до серії приходили по-різному, – розповідає Лариса Андрієвська. – Наприклад, видання Девіда Едгара ініціював Мистецький Арсенал»⁹³.

Два видання, віднесені в описах книжок до «Колекції театральної», зовсім вибиваються з її візуальних концепцій, більше того, вони суттєво різняться між собою. Йдеться про видану в 2018 р. «Саломею» Оскара Вайльда у перекладі Катерини Міхаліциної та про «Три сестри» Антона Чехова у перекладах Світлани Андріюченко, датовані 2019 р. «Саломея» за мінімалістичного

---

⁸⁴ Черняускайте Л.С. Звільніть золоте лоша. Ковзанка. П'єси / пер. з лит. Б. Белявіч. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2020.

⁸⁵ Вальєхо А.Б. Судді уночі. П'єса / пер. з ісп. Г. Грабовської. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2021.

⁸⁶ Гомбрович В. Івона, принцеса бургундського. Шлюб. Оперета. П'єси / пер. з пол. Л. Андрієвської. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2021.

⁸⁷ Герберт З. Печера філософів. П'єса / пер. з пол. Л. Андрієвської. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2021.

⁸⁸ МакДона М. Королева краси з Лінана. Людина-подушка. Усікновення руки в Спокані. П'єси / пер. з англ. О. Негребецького. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2020.

⁸⁹ Шнайдер С. Боснійські драми. П'єси / пер. з хорв. А. Татаренко. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2021.

⁹⁰ Пакет Д. Огнище. 2 год. 14. П'єси / пер. з фр. Р. Немцева. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2021.

⁹¹ Грум С. Події у місті Гога. П'єса / пер. зі словен. М. Климець. Київ : Видавництво Анетти Антоненко, 2021.

⁹² Ворожбит Н. Погані дороги. П'єса. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2021.

⁹³ Ярушевська А. Лариса Андрієвська: «В ідеальному проєкті суть – у назві, а цілі й результати – у першому абзаці». URL: <https://theatre.love/ru/blog/larisa-andr-vska-v-dealnomu-pro-kt-sut-u-nazv-a-c-l-y-rezultati-v-pershomu-abzac/>.

графічного дизайну обкладинки відтворює оригінальні еротичні ілюстрації Обрі Берслі, які роблять вайльдівський текст п'єси ще полемічнішим та створюють до нього додатковий інтермедіальний контекст. Натомість збірка Чехова, яка включає «Чайку», «Три сестри» та «Вишневий сад», має модерну ілюстровану обкладинку, яка теж вибивається з усіх варіантів загального дизайну серії.

Аналіз художніх текстів видавничої серії «Колекція театральна» дозволяє говорити про 12 провідних проблемно-сміслових дискурсів, які репрезентовані її п'єсами. Водночас якщо взяти до уваги антології сучасної української драматургії, що маркують собою настання етапу колекцій, то ми побачимо, наскільки корелюють зі світовими тенденціями її провідні дискурси:

Крах старого світу: «Оперета» Вітольда Гомбровича, «Інес & Деніз» Слободана Шнайдера, «Пожежі» Важді Муавада, «Зрада Айнштайна» Еріка-Емманюеля Шмітта, «Непорочний шлюб» Тадеуша Ружевича // «Чорна зірка», «Третя молитва» Ярослава Верещака, «Останній забій» Олексія Росича, «Нетудидитина» Олега Миколайчука-Низовця, «39, або Автобус апокаліпсису» Дмитра Тернового;

Війна: «Свято заліза» Роберто Арльта, «Печера філософів» Збігнева Герберта, «Шкіра змії», «Єрусалим-99» Слободана Шнайдера, «П'ятидесятниця» Девіда Едгара, «Погані дороги» Наталки Ворожбит // «Ми, Майдан» Надії Симчич, «VAIDAN INFERNO, або Потойбіч пекла», «Кицька на спогад про темінь», «ОТВЕТКА@UA» Неди Нежданої, «Вертеп-2015» Надії Марчук, «Люди й кіборги» Даріо Фертіліо та Олени Пономаревої, «До-діз шостої октави», «Ой, Дніпро, Дніпро» Ігоря Юзюка;

Функціонування пам'яті: «Люба моя пралко», «Хвороба», «Наш сад», «Колись я була Лісистратою» Адоніса Георгіу, «Портрет» Славоміра Мрожека // «Мільйон парашутиків» Неди Нежданої, «Дикий мед у рік Чорного Півня» Олега Миколайчука-Низовця, «Богдан-2014» Ксенії Скорик;

Біженці, мігранти, переселенці: «Країна Медея» Сарі Стрітсберг, «Емігранти», «Пішки» Славоміра Мрожека // «Гойдалка, або Є в ангелів – від лукавого» Анни Багряної, «Не дуже солодка казка» Олександра Вітра;

Ідентичність периферійної людини. Фронтирна ідентичність: «Королева краси з Лінана», «Усікновення руки в Спокані» Мартіна МакДона, «Готель між двох світів» Еріка-Емманюеля Шмітта //

«Якось в Америці» Олександра Ірванця, «Чарований запорожець» Богдана Жолдака, «Любов у центрі міста» Ярослава Верещака, «Дев'ятий місячний день» Олександри Погребінської;

Фемінізм як постколоніалізм. Зворотний бік фемінізму: «Звільніть золоте лоша», «Ковзанка» Лаури Сінтії Черняускайте, «Тектоніка почуттів» Еріка-Емманюеля Шмітта, «Христина, дівчина-король» Мішеля Марка Бушара, «Мілева Айнштайн» Віди Огнєнович // «Химерна Мессаліна», «Той, що відчиняє двері» Неди Нежданої;

Старість як розкіш: «Аероплани» Карлоса Горостіси // «Сестра милосердна», «Справи пенсійні» Володимира Сердюка, «День прожитих бажань» Григорія Штона;

Людина як об'єкт всезагальної агресії: «Івона, принцеса бургундського» Вітольда Гомбровича, «Людина-подушка» Мартіна МакДона // «Я знаю п'ять імен хлопчиків» Олександри Погребінської;

Десакралізація традиційних цінностей, розрив комунікації, розхитана колективна свідомість: «Шлюб» Вітольда Гомбровича, «Диво в чорному будинку» Мілана Угде, «Дарвін» Тьєррі Дебру, «Том на фермі» Мішеля Марка Бушара, «Свідки, або Наша маленька стабілізація» Тадеуша Ружеви́ча, «Огнище» Давіда Пакета, «Божество різанини» Ясмiни Рези // «Різняця» Артема Вишневського, «Експеримент» Олександра Жовни, «Ніч Елеонори День» Оксани Танюк, «Я. Сіріус. Кентавр» Лариси Паріс, «Розібрати М** на запчастини» Володимира Сердюка;

Треш-колажність культури та гуманітарного знання: «Стара жінка висиджує» Тадеуша Ружеви́ча, «Книжконюх» Тьєррі Дебру, «Подія у місті Гога» Славка Грума, «2 год.14» Давіда Пакета // «Людина» Юрія Паскара, «Коли повертається дощ» Неди Нежданої, «Сім кроків до Голгофи» Олега Гончарова;

Світ митця: «Мадам Пілінська і таємниця Шопена» Еріка-Емманюеля Шмітта // «Ассо та Піаф, або Ще один тост за Мермоза» Олега Миколайчука-Низовця, «Оноре, а де Бальзак» Олега Миколайчука та Неди Нежданої, «І все таки я тебе зраджу» Неди Нежданої, «Чистий, або Як виглядають мрії білого слона?» Оксани Танюк, «Сум і пристрасть» Анни Багряної, «КВІТКА на три місяці» Олега Миколайчука, «Таїна буття» Тетяни Івашенко, «Танці гончарного кола» Лідії Чупіс;

Відкрита драма: «Картотека/Розсипана картотека» Тадеуша Ружевица // «Ніч вовків» Олександра Вітра, «Шляхетний Дон», «Зачаровані потвори» Сергія Щученка, «Ще одна притча про любов» Лесі Волошин.

Як бачимо, «люстерко» спрацьовує на увиразнення того, що сучасна українська драматургія розвивається у тих самих трендах, що і драматургія світова, з тією лише різницею, що її шлях до театру значно тернистіший.

Зазначимо, що українська читацька аудиторія не завжди готова до рецепції саме драматургії, оскільки цей культурний шар взагалі не має в Україні належної державної та інституціональної підтримки, на відміну від усіх західних країн, де драматургію читають не менше, ніж поезію та прозу, а театри не уявляють себе поза проблематикою сучасного глобалізованого світу, а головне – поза її національними версіями. «Що західніше, то складніше аргументувати, чому драма в Україні є найменш поширеним і популярним жанром, а на мікроскопічних накладах ніхто не заробляє – наразі «Колекція театральна» є іміджевою версією ВАА. Навіть у креативних колах поширене дуже дивне й недовірливе ставлення до театру», – розмірковує перекладачка, журналістка, менеджерка проєкту «Колекція театральна» Лариса Андрієвська⁹⁴. Тому, поза сумнівом, найновіші видання драматургічних творів потребують фахової аналітики, яка здатна зацікавити і читачів, і фахівців, і театри.

Тим, хто стежить за створенням контексту сучасної світової драматургії в українських літературних перекладах, «очевидно, що зчіпка «видавництво – театр» тільки починає працювати в нашому культурному просторі. Й якщо видавництва досі мають сумніви щодо необхідності видань драми, то театральні діячі впевнено заявляють, що такі книжки потрібні. І не менш важливо підтримувати одне одного»⁹⁵. Щодо театру – то саме проєкт «Колекція театральна» доводить, що об'єднання зусиль драматургів, перекладачів, видавців, проєктних менеджерів і театрів може створювати найнеочікуваніші синергійні ефекти.

---

⁹⁴ Андрієвська Л. «Як театру не вижити без публіки, так і нам без покупця»: інтерв'ю для Юлії Ганушак та Миколи Циганюка. URL: <https://anetta-publishers.com/presses/1441>.

⁹⁵ Тужина В. Театр у книжці. Яку драматургію друкують в Україні. URL: <https://chytomo.com/perekladna-ta-ukrainska-drama-refleksii-vydavnytstv-ta-teatralni-vtillennia/>.

ВИСНОВКИ

Сучасні українські драматургічні антології та видавничі колекції світової драми в новітніх українських літературних перекладах становлять інтерес для читачів, дослідників, театрів, впливають на розвиток драматургічно-театральної ситуації в Україні. Від виходу антології «Новітня французька п'еса», тобто від 2003 р., сучасна українська драматургія отримує змогу зв'язати свої стратегії з драматургією світовою, озвученою сучасною українською мовою, яка зараз інтенсивно розвивається. Поступово українські видавництва починають приділяти увагу актуальним українським перекладам драматургії, насамперед сучасної, завдяки чому створюється релевантний естетичний контекст розвитку української літератури для театру. Європейські представницькі організації та незалежні культурні інституції активно підтримують просування в інших країнах своєї драматургії та її нових літературних перекладів. Натомість українська драматургія майже позбавлена відповідних «дзеркальних» програм за кордоном, її просування відбувається несистемно, здебільшого на особистих зв'язках драматургів та перекладачів, поза державною підтримкою, як, власне, й її розвиток безпосередньо в Україні.

Виявляючи ініціативу, кілька сучасних українських видавництв («Знання», «Світ знань», «Фоліо», «Твердиня», «Темпора») у ХХІ ст. створили несистемні драматургічні колекції, видавши в актуальних українських перекладах п'еси знакових європейських драматургів. Паралельно конститууються процеси укладання повноцінних антологій п'ес, що презентують різні національні версії драматургії, а також формується пул активних кваліфікованих перекладачів сучасної драми. Від 2015 р. на цьому полі поза конкуренцією працює приватне Видавництво Анетти Антоненко, яке успішно під різними проєктними/грантовими «парасольками» реалізує видавничу серію «Колекція театральна»: наразі видано та успішно інкорпоровано у культурний процес України 27 книжок, і видавництво планує розвивати цей проєкт далі.

Отже, творяться такі необхідні загальнокультурні контексти Іншого для подальшого розвитку сучасних українських драматургії і театру.

АНОТАЦІЯ

Уперше системно досліджено книжковий сегмент сучасних українських літературних перекладів світової драматургії, реалізований у форматах окремих несистемних видавничих серій та системних видавничих колекцій. До уваги взято понад 80 видань, чим засвідчено активність сучасного українського книжкового ринку в розгортанні процесів повернення актуальної світової драматургії в новітніх літературних перекладах у зону цікавої літератури для читання. Зафіксовано актуальність просування драматургічних видань на сучасний книжковий ринок. Висунуто припущення, що таку кількість окремих видань, видавничих проєктів та унікальних драматургічних антологій світової драматургії в сучасних українських перекладах у перспективі можна розглядати як стихійну «міжвидавничу» колекцію. Особливу увагу приділено видавничій серії «Колекція театральна» Видавництва Анетти Антоненко, аналогів якій не існує на сучасному українському книжковому ринку. Визначено 12 провідних проблемно-сміслових дискурсів, довкола яких розгортаються твори «Колекції театральної». Ці ж дискурси співвіднесено з практикою українських драматургічних антологій етапу колекцій, і це дає змогу говорити, що сучасна українська драматургія цілком вписується у трендові ніші драматургії світової.

Література

1. Андрієвська Л. «Як театру не вижити без публіки, так і нам без покупця»: інтерв'ю для Юлії Ганущак та Миколи Циганюка. URL: https://anetta-publishers.com/presses/1441_
2. Антоненко А. Про серію «Колекція театральна». URL: https://anetta-publishers.com/news/307_
3. Арльт Р. Свято заліза. П'єса на три дії / пер. з ісп. С. Борщевського. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2018. 96 с.
4. Багряна А. Над часом: п'єси для дітей. Луцьк : Твердиня, 2020. 136 с.
5. Бахман І. Радіоп'єси / пер. з нім. Л. Цибенко. Львів : ВНТЛ-Класика, 2005. 195 с.
6. Бернгард Т. Старі майстри. Елізабет П. Роман. П'єса / пер. з нім. Т. Гавриліва. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1999. 276 с.
7. Бернгард Т. Іммануїл Кант. Драми про Кляуса Пайманна. П'єси / пер. з нім. Т. Гавриліва. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2002. 216 с.

8. Бондарева О. Сучасні драматургічні антології у контексті антологізації українських культурних процесів. Стаття 1. Етап пошуку форматів (1979–2014 рр.). *Курбасівські читання. Науковий вісник НЦТМ ім. Л. Курбаса*. Київ, 2021. № 16. С. 50–86.
9. Брехт Б. Життя Галілея / пер. з нім. В. Стуса. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 130 с.
10. Брехт Б. Життя Галілея. Матінка Кураж та її діти / пер. з нім. В. Стуса. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 170 с.
11. Брехт Б. Три епічні драми / пер. з нім. М. Ліпісівського, С. Соколовської, В. Прищепи / укл. та авт. передмови О. Чирков. Житомир : Полісся, 2010. 294 с.
12. Брехт Б. Три п'єси з екзилью / пер. з нім. М. Ліпісівського. Чернівці : Видавництво 21, 2021. 440 с.
13. Бушар М.М. Том на фермі. П'єса / пер. з фр. Р. Немцева. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2017. 96 с.
14. Бушар М.М. Христіна, дівчина-король. П'єса / пер. з фр. Р. Немцева. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2019. 96 с.
15. Вайлд О. Саломея. П'єса / пер. з англ. К. Міхаліціної. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2018. 80 с.
16. Вайлд О. Саломея: п'єси / пер. з англ. Р. Доценка, Є. Тарнавського. Харків : Фоліо, 2019. 476 с.
17. Вальєхо А.Б. Судді уночі. П'єса / пер. з ісп. Г. Грабовської. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2021. 144 с.
18. Вайдлер Т. ...шкірою наших зубів / пер. та упоряд. В. Мицько, Ю.-А. Франко. Київ : Факт, 2004. 192 с.
19. Віткевич С.-І. Вінт чи бридж – this is the question / пер. з пол. М. Барбари. Київ : Темпора, 2013. 272 с.
20. Власідзе Р. Провінційне пекло. П'єси / пер. з груз. О. Когут, М. Мірошниченка. Івано-Франківськ : Мантикора, 2014. 608 с.
21. Ворожбит Н. Погані дороги. П'єса. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2021. 96 с.
22. Гауптман Г. Затоплений дзвін; Візник Геншель; Перед сходом сонця / пер. з нім. М. Голубця, Б. Грінченка. Київ : Знання, 2018. 271 с.
23. Георгіу А. Люба моя Лісистрато. Драми / пер. з грец. А. Савенка. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2020. 96 с.
24. Герберт З. Печера філософів. П'єса / пер. з пол. Л. Андрієвської. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2021. 64 с.

25. Гольдоні К. Комедії / пер. з італ. І. Стешенко. Харків : Фоліо, 2008. 348 с.
26. Горват О.ф. Оповідки Віденського лісу; Фігаро розлучається / пер. з нім. та передм. І. Мегели. Київ : Юніверс, 2005. 184 с.
27. Гловацький Я. Найвищі будинки, найглибші могили / пер. з пол. О. Ірванця. Київ : Темпора, 2014. 240 с.
28. Гловацький Я. П'єси. Дві штуки / пер. з пол. О. Ірванця. Київ : Лаурус, 2016. 200 с.
29. Гомбрович В. Івона, принцеса бургундського. Шлюб. Оперета. П'єси / пер. з пол. Л. Андрієвської. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2021. 288 с.
30. Грум С. Події у місті Гога. П'єса / пер. зі словен. М. Климець. Київ : Видавництво Анетти Антоненко, 2021. 104 с.
31. Дебру Т. Книжконюх. Дарвін. П'єси / пер. з фр. І. Рябчія. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2020. 112 с.
32. Джойс Дж. Вигнанці: п'єса в трьох актах / пер. з англ. М. Климентьєва. Суми : Університетська книга, 2013. 184 с.
33. Дюпої С. «Падіння друге»: вибрана драматургія / пер. з фр. І. Рябчія та Д. Чистяка. Київ : Всесвіт, 2016. 240 с.
34. Дюрас М. Хіросіма, любов моя: Сценарій і діалоги / пер. з фр. Ю. Аніпер. Харків : Фоліо, 2010. 127 с.
35. Едгар Д. П'ятидесятниця. П'єси / пер. з англ. О. Замойської. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2018. 144 с.
36. Жене Ж. Покоївки. П'єса / пер. з фр. Ю. Покальчука. Львів : Кальварія, 2002. 83 с.
37. Зануссі К. Страта двійника: п'єси / пер. з пол. Л. Хворост. Харків : Фоліо, 2016. 202 с.
38. Ібсен Г. Ворог народу / пер. з англ. В. Гладкої, К. Корякіної. Харків : Фоліо, 2021. 251 с.
39. Ібсен Г. Ляльковий будиночок / пер. з англ. В. Гладкої, К. Корякіної. Харків : Фоліо, 2021. 316 с.
40. Ібсен Г. Ляльковий дім; Дика качка: п'єси / пер. з норв. В. Гладкої, К. Корякіної. Київ : Знання, 2020. 207 с.
41. Ібсен Г. Пер Гінт / пер. з англ. І. Стешенко, М. Голубця. Харків : Фоліо, 2020. 252 с.
42. Ібсен Г. Росмерсгольм / пер. з англ. Й. Зорянчука. Харків : Фоліо, 2021. 188 с.

43. Йонеско Е. Антологія театру / пер. з англ. М. Абрамової. Київ : Дух і Літера, 2019. 544 с.
44. Камю А. П'єси / пер. з фр. П. Тарашука, О. Жупанського, О. Соловей. Харків : Фоліо, 2019. 220 с.
45. Кацаров Т. Цурки-палки: п'єси / пер. з макед. А. Багряної. Луцьк : Твердиня, 2017. 168 с.
46. Кляйст Г.ф. Розбитий глек. П'єси / пер. з нім. Ю. Андруховича. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. 144 с.
47. Костов В. Весілля Мари: вибр. драм. твори / пер. з макед. А. Багряної. Луцьк :Твердиня, 2017. 188 с.
48. Лагарс Ж.-Л. Далека країна. П'єса / пер. з фр. Д. Лазорка та Д. Тодорюка. Київ : Юніверс, 2003. 144 с.
49. Лорка Ф.Г. Чотири короткі п'єси / пер. з ісп. Д. Дроздовського. Київ : Пульсари, 2017. 64 с.
50. МакДона М. Королева краси з Лінана. Людина-подушка. Усікновення руки в Спокані. П'єси / пер. з англ. О. Негребецького. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2020. 196 с.
51. Метерлінк М. Блакитний птах / пер. з фр. І. Крикунової. Київ : Кондор, 2020. 188 с.
52. Метерлінк М. П'єси / пер. з фр. Д. Чистяка. Київ : Пульсари, 2007. 248 с.
53. Метерлінк М. Рання драматургія / пер. з фр. Д. Чистяка. Київ : Видавництво журналу «Райдуга», 2015. 284 с.
54. Мрожек С. Емігранти. Пішки. Портрет. П'єси / пер. з пол. С. Борщевського, О. Катаєвої. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2016. 222 с.
55. Муавад В. Пожежі. П'єса / пер. з фр. Р. Немцева. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2018. 112 с.
56. Насев С. Вибрані драми / пер. з макед. А. Багряної. Луцьк : Твердиня, 2019. 224 с.
57. Новітня сербська п'єса / пер. з серб.; уклад. Д. Айдачич. Київ : ДЦТМ ім. Леся Курбаса, 2006. 471 с.
58. Новітня французька п'єса / пер. з франц.; упоряд. Н. Мірошниченко. Київ : Юніверс, 2003. 271 с.
59. Огнєнович В. Мілева Айнштайн. П'єса / пер. з серб. А. Татаренко. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2017. 128 с.
60. Пакет Д. Огнище. 2 год. 14. П'єси / пер. з фр. Р. Немцева. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2021. 96 с.

61. Панич М. 7 історій та інші п'єси / пер. з англ. І. Кричфалушія. Брустрів : Дискурсус, 2014. 316 с.
62. Пінтер Г. Це єдине, що дійсно трапилося / пер. з англ. І. Кричфалушія. Київ : Темпора, 2015. 292 с.
63. Прушковська І. Сучасна турецька драма: антологія / пер. з турец. І. Прушковської; передм. Л. Грицик. Київ : Український письменник, 2014. 748 с.
64. Реза Я. Божество різанини. П'єса / пер. з фр. І. Рябчія. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2015. 96 с.
65. Ромчевич Н. А зараз мало бути найважливіше / пер. з серб. А. Татаренко та З. Гук. Київ : Темпора, 2014. 316 с.
66. Ружевич Т. Між двома картотеками. Вибрані драми / пер. з пол. Л. Андрієвської. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2017. 244 с.
67. Савремена українська драма / антологію приредиле Људмила Поповић и Надија Мирошниченко. 1 изд. Нови Сад : Руске слово, 2016. 452 с.
68. Сартр Ж.-П. Диявол і Господь Бог: п'єса / пер. з фр. О. Жупанського. Київ : Видавництво Жупанського, 2021. 160 с.
69. Серія «Колекція театральна». URL: <https://cultura.city/news/seria-kolekcia-teatralna>
70. Сповідь після зламу: антологія сучасної польської драматургії / пер. з пол.; упоряд. Р. Павловський. Київ : Темпора, 2014. 352 с.
71. Стоппард Т. Розенкранц і Гільденстерн мертві (дві п'єси) / пер. з англ. І. Кричфалушія. Київ : Дискурсус, 2015. 176 с.
72. Стоппард Т. Розенкранц і Гільденстерн мертві / пер. з англ. і післясл. М. Стріхи. *Vsesvit*. 2003. № 1/2. С. 92–142.
73. Стрідсберг С. Країна Медея. П'єса / пер. зі швед. С. Волковецької. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2017. 120 с.
74. Сучасна німецькомовна драматургія / пер. з нім.; упоряд. Б. Куріцин. Київ : Німецький культурний центр «Гете-інститут у Києві»; Національний академічний театр російської драми ім. Лесі Українки; Логос, 2003. 208 с.
75. Сучасна німецькомовна драматургія 2 / пер. з нім.; упоряд. Б. Куріцин. Київ : Німецький культурний центр «Гете-інститут у Києві»; Національний академічний театр російської драми ім. Лесі Українки; Логос, 2003. 292 с.

76. Сучасна німецькомовна драматургія 3 / пер. з нім.; упоряд. Б. Куріцин. Київ : Німецький культурний центр «Гете-інститут у Києві» ; Національний академічний театр російської драми ім. Лесі Українки ; Логос, 2004. 218 с.

77. Тужина В. Театр у книжці. Яку драматургію друкують в Україні. URL: <https://chytomo.com/perekladna-ta-ukrainska-drama-refleksii-vydavnytstv-ta-teatralni-vtilennia/>.

78. Угде М. Диво в чорному будинку. Комедія на дві дії / пер. з чес. Л. Кіцили. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2020. 104 с.

79. Чапек К. «Р.У.Р.» («Россумові універсальні роботи»): колективна драма з елементами колекції на три дії / пер. з чес. О. Ващенко. Київ : Комора, 2021. 192 с.

80. Чехов А. Три сестри. П'єси / пер. з рос. С. Андрющенко. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2019. 224 с.

81. Черняускайте Л.С. Звільніть золоте лоша. Ковзанка. П'єси / пер. з лит. Б. Белявців. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2020. 96 с.

82. Шмітт Е.-Е. Зрада Айнштайна. П'єси / пер. з фр. І. Рябчія. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2016. 192 с.

83. Шмітт Е.-Е. Мадам Пилінська і таємниця Шопена. Роман / пер. з фр. І. Рябчія. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2019. 96 с.

84. Шмітт Е.-Е. Тектоніка почуттів. П'єси / пер. з фр. І. Рябчія. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2020. 120 с.

85. Шнайдер С. Боснійські драми. П'єси / пер. з хорв. А. Татаренко. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2021. 176 с.

86. Шоу Б. Пігмаліон / пер. з англ. Т. Некряч і Н. Ференс. Київ : Book Chef, 2021. 160 с.

87. Ярушевська А. Лариса Андрієвська: «В ідеальному проєкті суть – у назві, а цілі й результати – у першому абзаці». URL: <https://theatre.love/ru/blog/larisa-andr-vska-v-dealnomu-pro-kt-sut-u-nazv-a-c-l-y-rezultati-v-pershomu-abzac/>.

88. De Tchernobyl à la Crimée [Texte imprimé]: panorama des écritures théâtrales contemporaines d'Ukraine, 2019 / sous la direction de Dominique Dolmieu et Neda Nedjana: Paris : Éditions l'Espace d'un instant, 2019. 518 p.

89. Nowy dramat ukraiński, tom 1. W oczekiwaniu na Majdan. Warszawa : Katedra Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej, Wydział Lingwistyki Stosowanej UW, 2015. 235 s.

90. Współczesna dramaturgia ukraińska. Od A do JA. Przekład: Anna Korzeniowska-Bihun. Warszawa: Agencja Dramatu i Teatru ADiT, 2018. 256 s.

Information about the author:

Bondareva Olena Eugenivna,

Doctor of Philological Sciences, Professor,

Chief Researcher

Borys Grinchenko Kiyv University

18/2, Bulvarno-Kudriavska str., Kyiv, 04053, Ukraine